

Noen erfaringer fra kommunereformen (2020-2024)

Lokalsamfunnskonferansen 2026

Alexander Berg Erichsen, samfunnsøkonom i Politikk og samfunnsavdelinga.

FAGFORBUNDET

Agenda

Økonomisk resultat: Sammenslåtte og ikke-sammenslått kommuner

Lokalisering av kommunale tjenester etter sammenslåing

Lokalpolitisk makt og valgdeltakelse

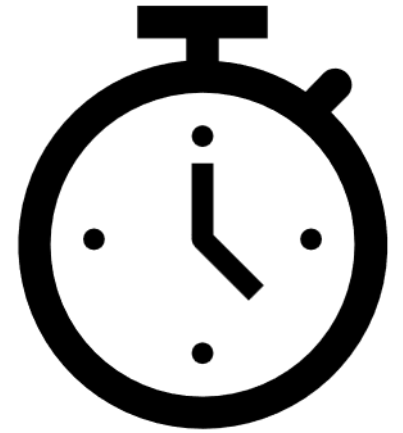
Forbehold – Vi trenger en større og samlet evaluering

FAGFORBUNDET

Tre målevariabler som andel av brutto driftsinntekter

1. Netto driftsresultat
2. Nivå og utvikling av netto lånegjeld
3. Netto finansutgifter

➔ Andre målvariabler? Disposisjonsfond og netto rentebærende gjeld

FAGFORBUNDET

Viktig forbehold

Forsiktig med årsak-sammenheng tolkning: Ikke tilfeldig utvalg

- Kommuner i begge sider av inntektsskalaen → muligens mindre sannsynlig for sammenslåing
 - Høy inntekt → Vil være alene
 - Lav inntekt → Kan være vanskelig å finne sammenslåingskommuner
- Ser kun på perioden fra sammenslått og til 2024, ikke **tiden før**
- Andre forhold, utover kommunesammenslåing, kan ha stor effekt

Det samlede økonomiske handlingsrommet påvirker også mye

- Reelle frie inntekter, justert for merutgifter til demografi. Mrd. 2026-kroner.

FAGFORBUNDET

A. Kommunene

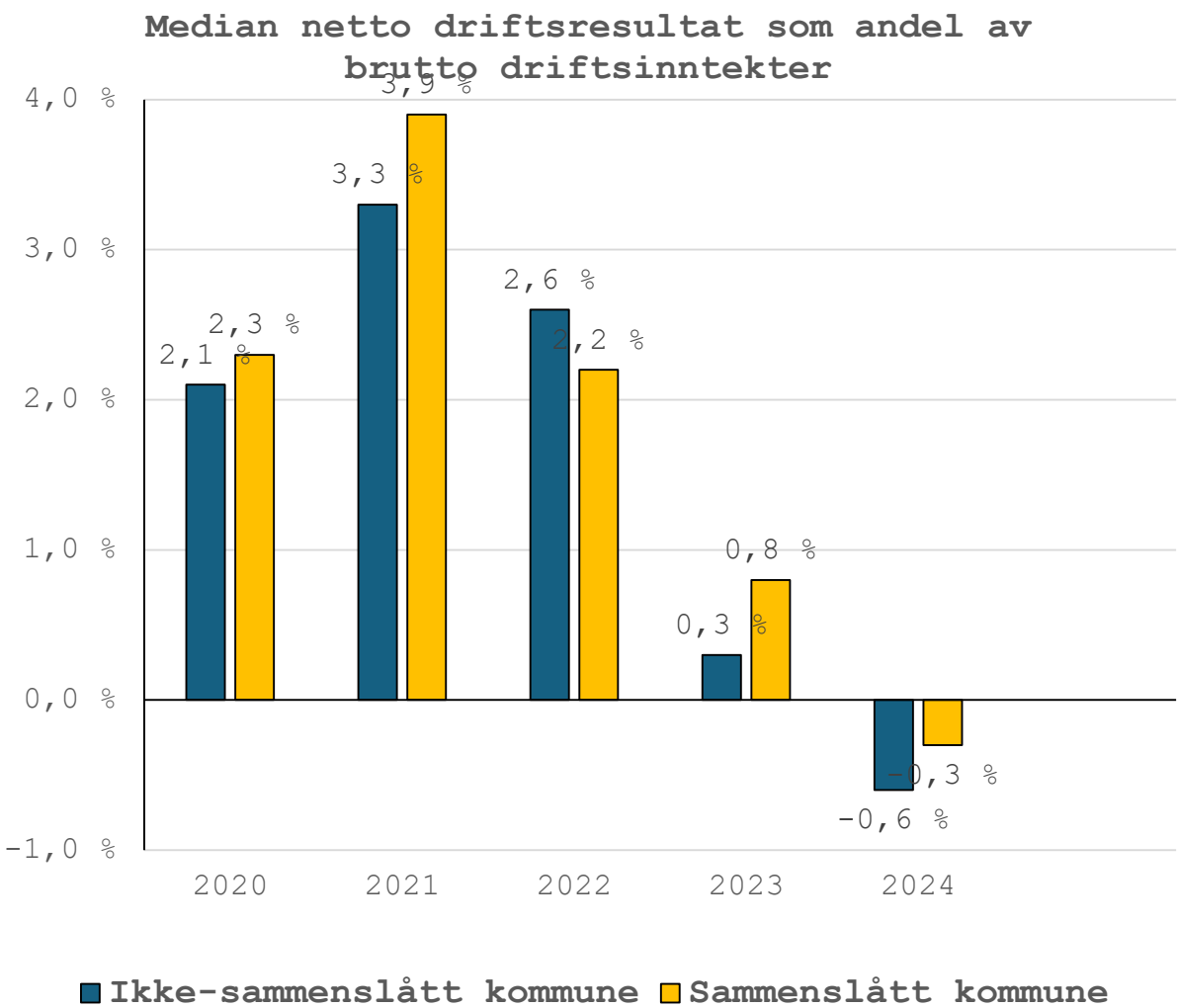
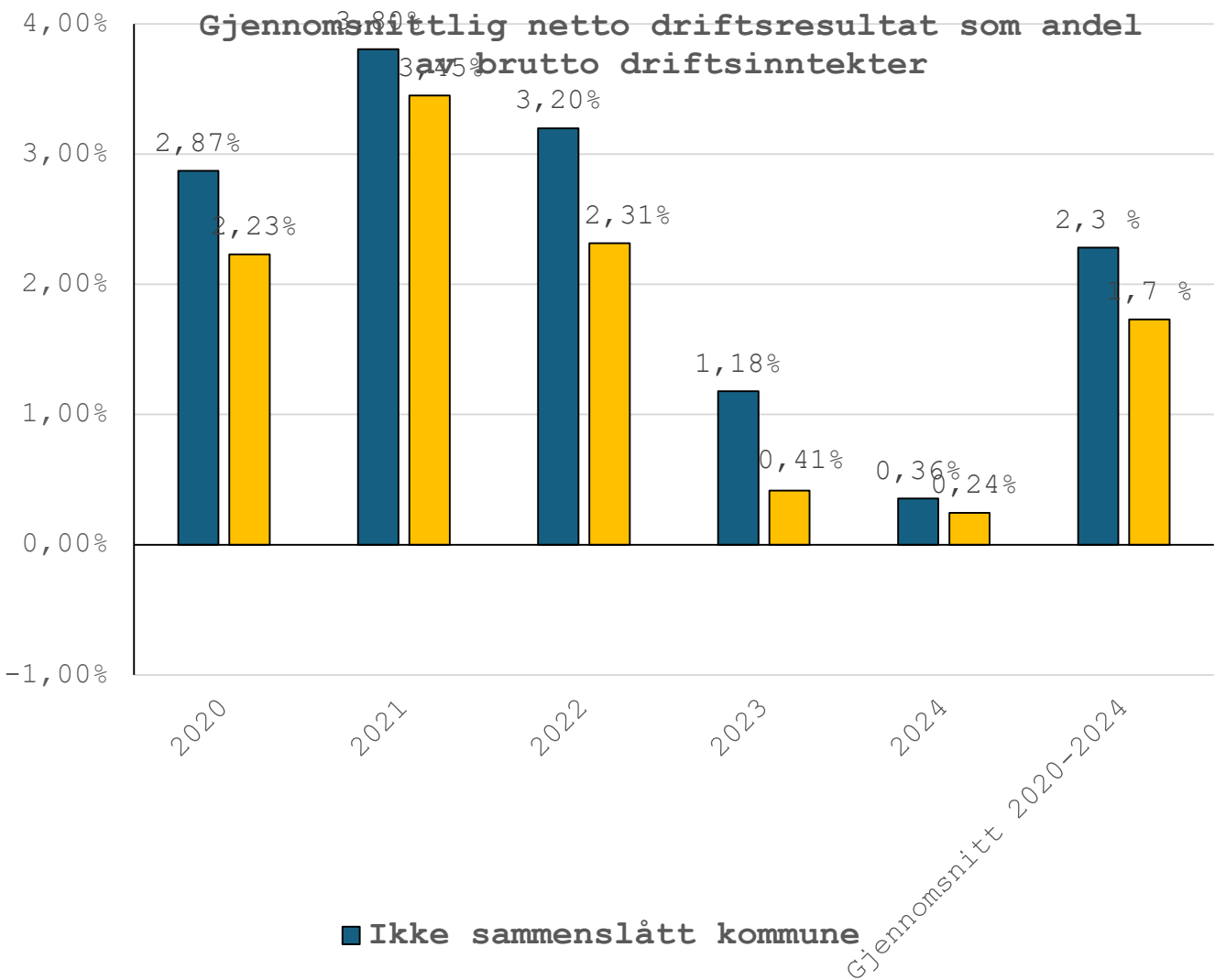
Kilde: NOU 2025:10

Netto driftsresultat

FAGFORBUNDET

Netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter (2020-2024)

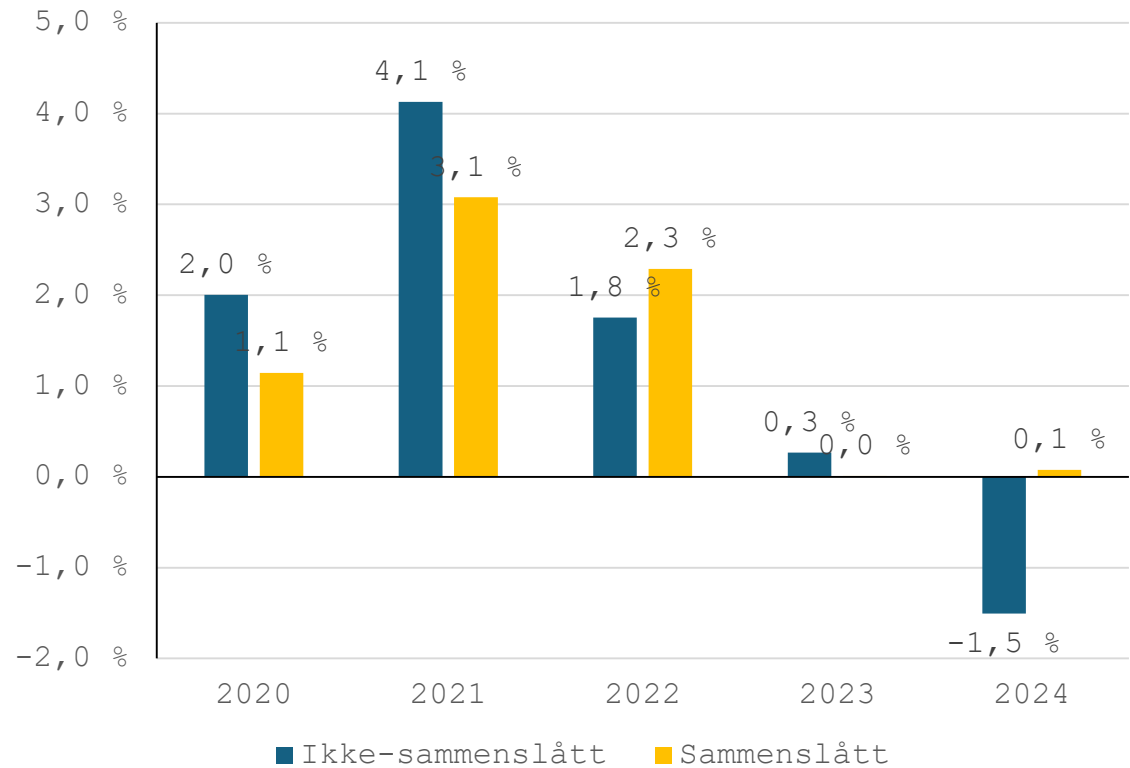

FAGFORBUNDET

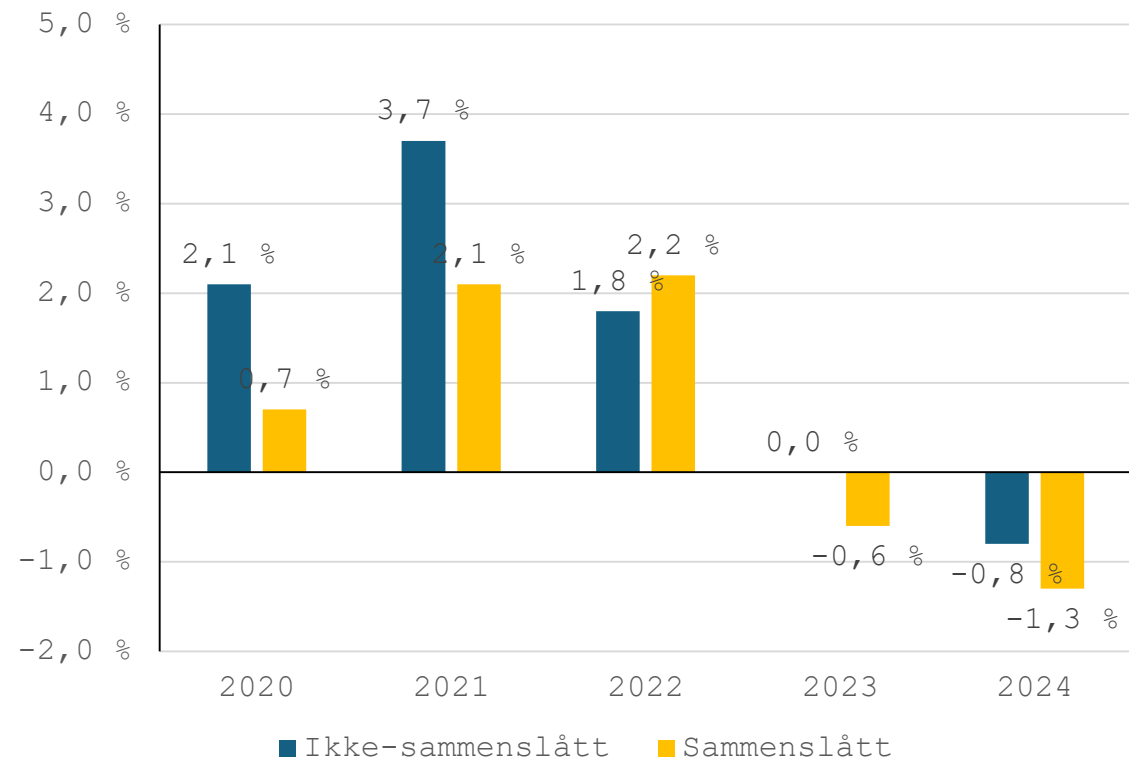
Kilde: SSB (2025)

KOSTRA-gruppe 7 (38 kommuner)

Gjennomsnittlig netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter

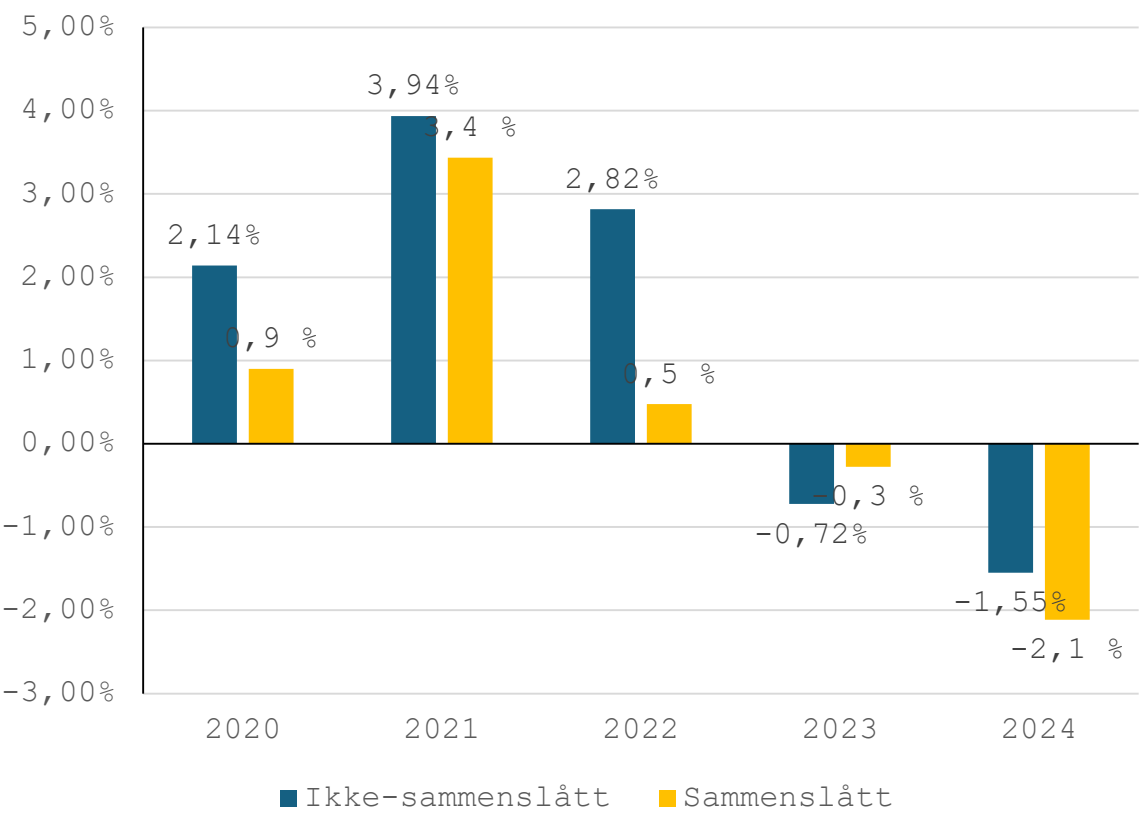
Median netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter

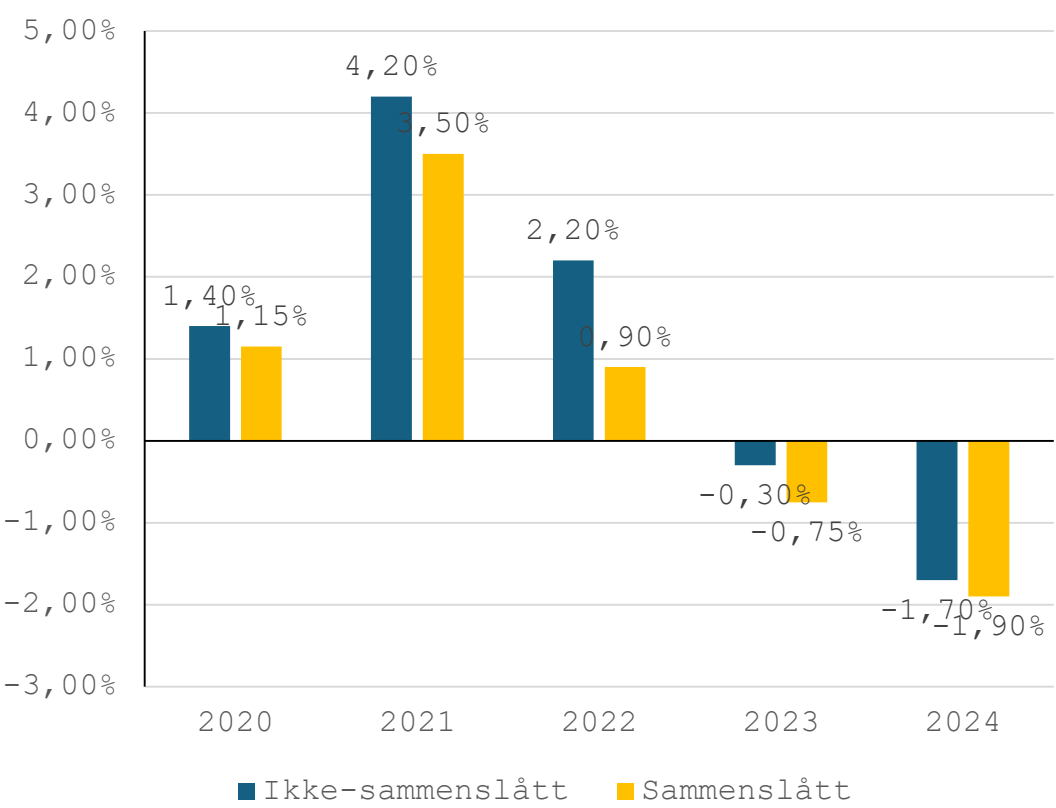
Folkemengde	Bunde kostnader	Frie disponible inntekter (Korrigerte inntekter)
10 000 - 19 999	Lave	Lave

KOSTRA-gruppe 9 (27 kommuner)

Gjennomsnittlig netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter

Median netto driftsresultat som andel av brutto driftsinntekter

FAGFORBUNDET

Folkemengde

20 000 - 29 999

Bunde kostnader

Lave

Frie disponible inntekter (Korrigerte inntekter)

Lave eller middels

Hva kan vi si av dette?

- Forskjellige målekriterier gir forskjellig svar
- Kommuner er ulike og utfordrende å sammenligne → Behov for en mer avansert statistisk analyse
- Flere forhold påvirker: Inntekter utenfor, ufrivillige kostnader osv.
- «Kort tid»
- En viss indikasjon på at det er mer økonomisk krevende i sammenslåtte kommuner
- Se nærmere på → Finansutgifter og gjeld

Netto gjeld og finansutgifter

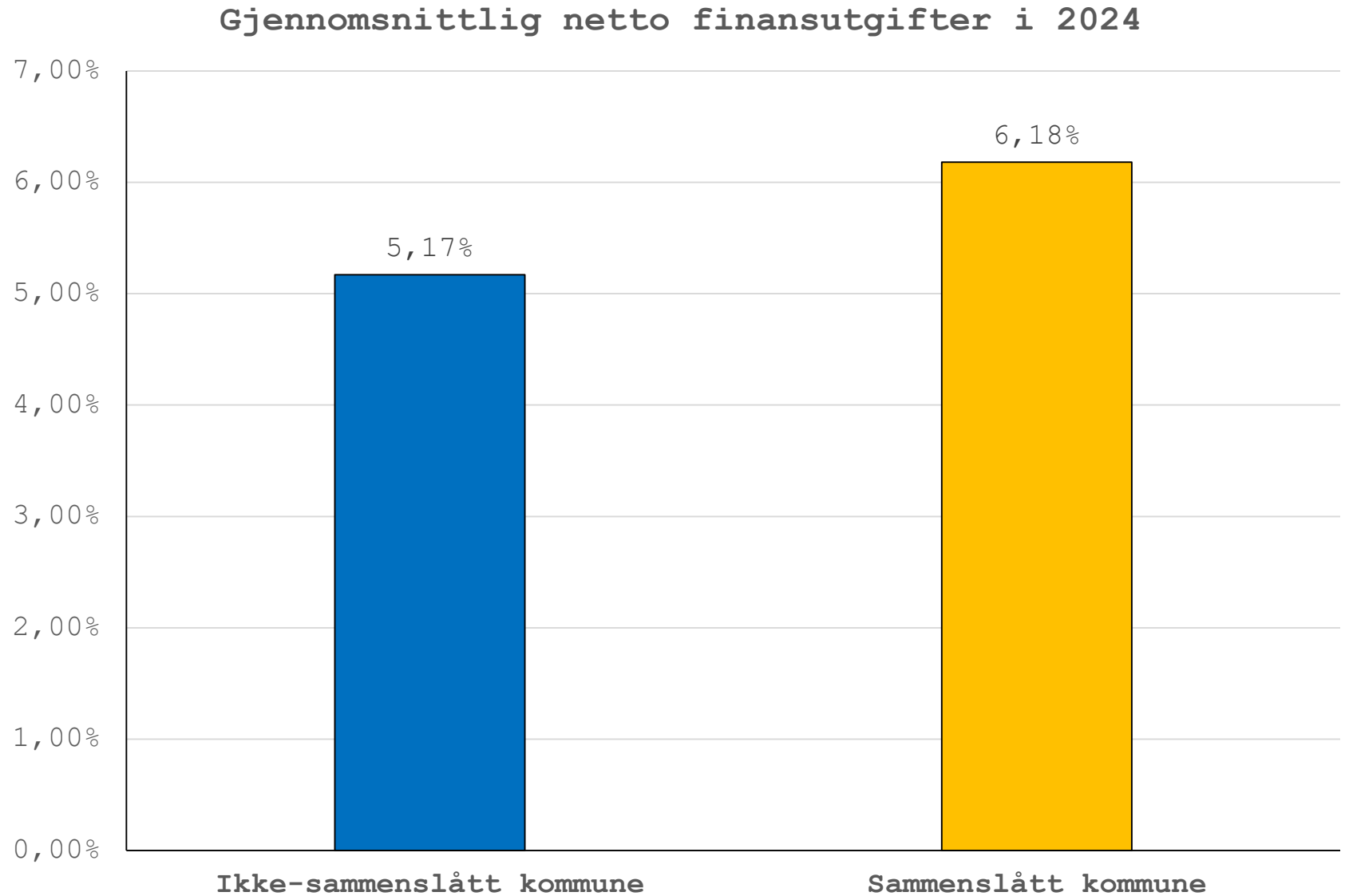

FAGFORBUNDET

Netto lånegjeld som andel av brutto driftsinntekter

Netto finansutgifter som andel av brutto driftsinntekter

FAGFORBUNDET

Kilde: SSB (2025)

Flere årsaker til gjeld, men kommunesammenslåing har en sentral effekt

→ **Askim mfl. (2025)** undersøker økonomiske forhold før kommunesammenslåing i Norge

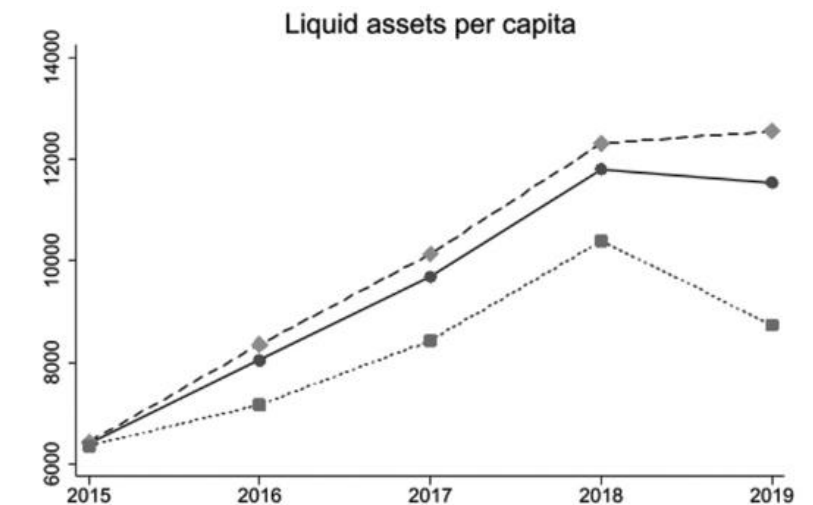
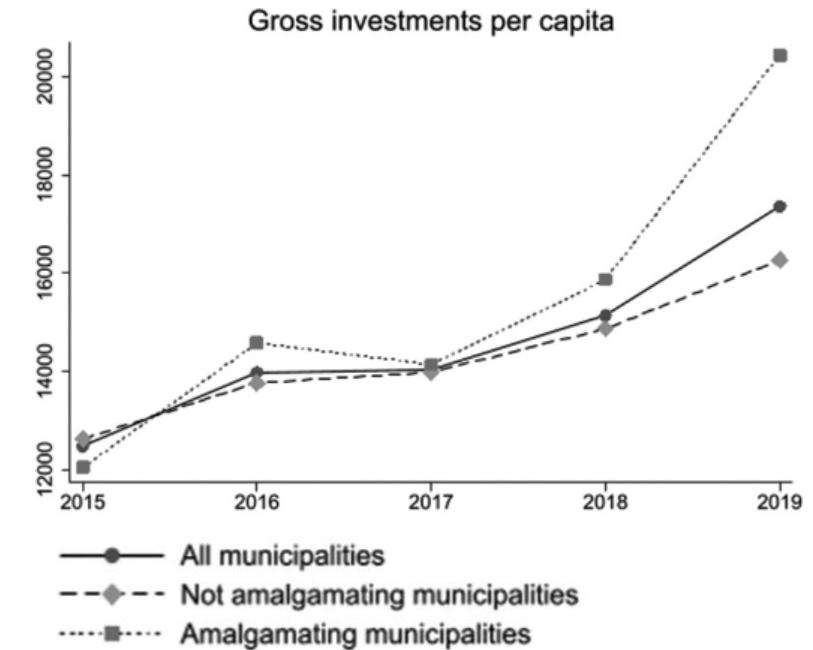
→ Finner at kommunesammenslåing i statistisk signifikant grad førte til:

- Reduserte fondsmidler og negativ driftsresultat
- «Bruker opp penga før sammenslåinga» i mye større grad enn ikke-sammenslåtte kommuner

→ Mest sannsynlig for å:

- Sikre gjennomføring av investeringer
 - Sikre drift av kommunale tjenester på spesifikke geografiske lokasjoner
- } I ny kommune

→ Er denne bekymring reell?

Lokalisering av kommunale tjenester etter sammenslåing

- **Glensvik og Klingberg (2013):** kommunale arbeidsplasser sentraliseres hovedsakelig til nytt kommunesenter etter kommunesammenslåing (i Norge 1988-2012)
 - Fall i utkant kommuner og vekst i sentrumskommune → Ifht. sammenlignbare kommuner
- **Harjunen mfl. (2021):** det ble færre lokale kommunale jobber (administrasjon og helse og omsorg tjenester) i de mindre sammenslåtte kommunene.
 - Fall i utkant kommuner og vekst i sentrumskommune → Ifht. sammenlignbare kommuner
 - I Finland
- Hvorfor skjer dette?
 - Ønske om å realisere teoretiske stordriftsfordeler
 - Ulik lokalpolitisk makt →

Sentralisering av lokalpolitisk makt og valgdeltakelse

→ **Harjunen mfl. (2021).** Bruker geodata for å finne ut hvor lokalpolitikere kommer i sammenslåtte kommuner:

- De mindre sammenslåtte kommunene ble representert av færre politikere
- Velgere stemmer i større grad på listekandidater fra «gammel kommune» → Mer befolkningstette områder sterkere representert enn ytterkantene
- Der det ble færre lokalpolitikere → Færre kommunale arbeidsplasser i forhold til sammenlignbare kommuner

→ **Lunder og Myhrer (2025)** finner at valgdeltakelsen faller ved kommunesammenslåing

- Men mest i de mindre og mellomstore sammenslåtte kommunene, og i ingen grad i de større sammenslåtte kommunene
- Velgere i de mindre kommunene vil oppleve mindre innflytelse og innsikt i politikken når de går inn i langt større kommuner

→ Samlet konsekvens av dette:

- Sentralisering av lokalpolitisk makt → Konsekvenser for tjenestetilbud og velferd

FAGFORBUNDET

Oppsummert

- Ulike målekriterier gir forskjellig økonomiske resultat
- En viss indikasjon på at det er mer økonomisk krevende i sammenslåtte kommuner
- Gjennom høyere gjeld og finansutgifter
- Kommunesammenslåing fører til sentralisering av tjenester internt
- Sentralisering av lokalpolitisk makt
- Men: Vi har behov for en større evaluering av reformen

Kilder

- Askim, J., Houlberg, K., & Klausen, J. E. (2025). Local government amalgamations and pre-merger overspending: Central naivety meets local opportunism. *Journal of Urban Affairs*, 47(2), 451–467. <https://doi.org/10.1080/07352166.2023.2187302>
- Glensvik, A. Klingenberg, S. (2013). Langsiktige konsekvenser av kommunesammenslåing | Proba samfunnsanalyse. *Proba-rapport nr 2013-12*. Kilde: <https://proba.no/rapport/langsiktige-konsekvenser-av-kommunesammenslainger/>
- Harjunen O, Saarimaa T, Tukiainen J. Political representation and effects of municipal mergers. *Political Science Research and Methods*. 2021;9(1):72-88. <https://www.cambridge.org/core/journals/political-science-research-and-methods/article/abs/political-representation-and-effects-of-municipal-mergers/1DC538037E1E3DC260EA276CD845318D>
- Lunder, T. og Myhrer, R. (2025). Valgdeltakelse i tvangssammenslåtte og frivillig sammenslåtte kommuner. Telemarksforskning rapport 908. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rapport-om-valgdeltakelsen-i-tvangssammenslatte-og-frivillig-sammenslatte-kommuner/id3099040/>
- NOU 2025:10. Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2025-10/id3140593/?ch=1>
- SSB. (2025). Finansielle nøkkeltall i prosent av brutto driftsinntekter, kommunekonsern, etter regnskapsbegrep (K) 2015 – 2024. <https://www.ssb.no/statbank/table/12143/>

Takk for meg!

FAGFORBUNDET